

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Юлиана Крумова Маринова, дм

за представения дисертационен труд

„Собствеността върху пациентската информация в контекста на „големите данни““

от ас. Мартин Огнянов Мирчев

докторант в самостоятелна форма на обучение по докторска програма по специалност **„Управление на общественото здраве“** (зачислен със заповед №109-458/17.07.2018 г.), професионално направление 7.4 „Обществено здраве“, област на висшето образование 7. Здравеопазване и спорт

Настоящото становище представям в качеството си на член на Научното жури, назначено със Заповед № Р 109-342/26.09.2019 г. на Ректора на Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ - Варна въз основа на решение на Академичния съвет на Медицински университет – „Проф. д-р Параскев Стоянов“ (Протокол №143/27.09.2019 г.) за оценяване на дисертационния труд на Мартин Огнянов Мирчев - докторант на самостоятелна форма на обучение - катедра „Социална медицина и организация на здравеопазването“, ФОЗ, МУ - гр. Варна с научен ръководител проф. д-р Албена Керековска, д.м. Дисертационният труд е обсъден и предложен за защита от разширен катедрен съвет на катедра „Социална медицина и организация на здравеопазването“, ФОЗ при Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ - Варна.

Кратки биографични данни за докторанта: Мартин Огнянов Мирчев е възпитаник на НГХНИ „Константин Преславски“, Варна. Дипломира се с ОКС „Бакалавър“ по специалност „Философия“ и придобива ОКС „Магистър“ по „История на философията“ – Софийски университет „Св. Климент Охридски“, съответно през 2010 г. и 2011 г. Притежава ОКС „Магистър“ по „Право“ – Варненски свободен университет „Черноризец храбър“ от 2015 г. и ОКС „Магистър“ по „Обществено здравеопазване“ – Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ от 2018 г. Последователно е хонориран (2014 г./2015 г.) и редовен асистент (2015 и до момента) в катедра „Социална медицина и организация на здравеопазването“ към Факултет „Обществено здравеопазване“, Медицински университет – Варна. Води преподаване по дисциплината „Медицинска етика“ на български и англоезични студенти от специалности „Медицина“ и „Дентална медицина“ и на български студенти от специалности „Здравен мениджмънт“ на ОКС „Бакалавър“; Логопедия на ОКС „Бакалавър“; Опазване и контрол на общественото здраве на ОКС „Магистър“.

Общо описание на дисертационния труд: Дисертационният труд съдържа 257 страници, структуриран в пет основни глави, онагледен с 4 фигури, 11 таблици и 2 приложения. Библиографският списък съдържа 359 литературни източника (*използвана литература: 332; публикации, използвани в Scoring Review: 27*), от които 4 на кирилица и 355 на латиница.

Актуалност и значимост на темата на дисертационния труд: Темата на дисертацията „Собствеността върху пациентската информация в контекста на „големите данни““ е в съответствие с профила на докторанта като философ, юрист, преподавател и изследовател в областта на биомедицинската етика. Поздравявам докторанта и научния ръководител за този избор и поетото предизвикателство да се разработи дисертация в една почти неизследвана област, не само в България, но и в световен мащаб.

Цел , задачи, изследователски хипотези: дефинирани са прецизно на две страници от дисертационния труд. **Целта** е определена в три посоки: - да се идентифицират основни морално-етични и нормативни проблеми, свързани със собствеността върху пациентската информация в контекста на Големите данни; - да се представят и анализират тенденции във възприемането на пациентската информация като собственост; - да се предложи справедлив подход към собствеността върху нея. Изследователските **задачи** са представени в 8 пункта, пряко свързани с постигането на целта. Формулирани са **4 изследователски хипотези**.

Материал и методи се представят на 16 страници от дисертацията. Същите са ясно обосновани и адекватни, съответно на интердисциплинарния характер на темата и са описани подробно за **5 методически подхода**, които докторантът владее и прилага успешно при разработването на дисертационния труд. В детайли е представена приложената за първи път в България **методика** за извършване на т. нар. **предварителен обзор на обхвата на научната литература по изследвания проблем (scoring review)**, което е **изключително достойнство на този труд** с висока приложно-практическа стойност. Прецизно са описани също така приложените: **исторически метод** за анализ на развитието на Информационната революция и Големите данни; **документален метод** за анализ на нормативни документи; **философски анализ** на концепцията за собствеността върху пациентската информация; **етически анализ** на базата на основните принципи в съвременната биомедицинска етика.

Литературният обзор е структуриран в три основни направления: 1.) кратък исторически преглед на възникването и развитието на Информационната революция и Големите данни; 2.) дефиниция, обем и значение на големите данни в здравеопазването; 3.) понятието „собственост“ в специфичния контекст на информацията за пациенти. Добросъвестно и задълбочено Мартин Мирчев разглежда посочените проблеми, фокусирайки върху историческите аспекти, сегашното състояние на проблемите с тяхната многоизмерност и дискутабилност, с различна интерпретация и оценки. Представена е съвременната концепция за „Големите данни“ и техния потенциал, съдържащ ползи, рискове и неясноти, произлизащи от „парадоксите“ (парадокс на прозрачността, на идентичността, силов парадокс), очертаващи широк проблемен кръг за личността и обществото като цяло, ползи, но и неподозирани заплахи, които биха изострили

неравенството и експлоатацията. В този контекст се представя значимостта на „собствеността“ на информацията за пациентите, задълбочено представена и обсъдена от докторанта спрямо разнообразните решения, включващи възможности за публична и частна собственост в съвременната картина на здравеопазването и възможностите за реално приложими права относно пациентската информация в нейни три разновидности: електронен медицински запис; електронен здравен запис; персонализиран здравен запис. Обзорът заслужава висока оценка в неговата цялост. Следва да се подчертае умението на автора да борави и обсъжда научна литература в сложна интердисциплинарна област, почти непроучвана у нас. Написан е на ясен език и отразява задълбочено познаване на обсъжданите проблеми.

Анализ (резултати и дискусия): това е най-обширната част от дисертацията, обхваща 60% от нейното съдържание и е разработена в 4 раздела, кореспондиращи на приложените методи в дисертационния труд. В **първия раздел** на 30 страници са представени, обсъдени и анализирани резултатите от проведения предварителен обзор на обхвата на научната литература по изследвания проблем (scoping review). В проучването са включени 27 източника, чийто процес на подбор е описан в детайли в частта „Материал и методи“, включени в Приложение 2 на дисертационния труд. Този раздел е структуриран в три подчасти: резултати, анализ и обсъждане и изводи. Този предварителен обзор е първият за българската академична общност, проведен по представената от Мартин Мирчев методика на scoping review. **Вторият раздел:** „Големи данни в здравеопазването и мястото на пациентската информация – предизвикателства, рискове и ползи, потенциални възможности“ е структуриран в 7 подчасти, представен на 70 страници от дисертационния труд. **Третият раздел** е структуриран в 5 подчасти на 40 страници и представя критичен философски анализ на концепцията за особственостяването на пациентската информация с прилагането на основни философски похвати и учения – онтология, епистемология, аксиология и антропология. **Четвъртият раздел**, структуриран в 4 подчасти на 35 страници, съдържа етически анализ на горепосочената концепция на базата на основните принципи в биомедицинската етика – автономия, невредене, благодеяние и справедливост. В качеството си на специалист по Социална медицина и преподавател по медицинска етика, без специална квалификация в областта на философията, мога да дам оценка в тази част от дисертацията, без да си позволяя да коментирам третия раздел, съдържащ философския анализ. За другите раздели бих могла да обобща: адекватно структуриране, логическа обвързаност, последователност на представяне, анализ и синтез. Докторантът демонстрира умения за приложение на различните методики, използвани в този дисертационен труд. В представянето на резултатите и дискусията проличава задълбоченото познаване на проблемите, умението на автора да интерпретира резултати в една сложна, слабо проучвана, многопластова област.

Логически обвързано, базирано на аргументираното отхвърляне на четвъртата изследователска хипотеза, следва **Предложение** за справедлив подход към собствеността върху пациентската информация в контекста на Големите данни. В крайна сметка, базирано на собствения анализ, докторантът предлага като справедлив подход към собствеността върху пациентската информация в

контекста на Големите данни „*оставянето настрана възможните варианти за особеностяване*“: както като публична, така и като частна собственост. Мартин Мирчев представя и алтернатива, включваща режим на собственост при ограничени права: „*ако представлява ценен за медицинската наука и практика артефакт, правото им да възпрепятстват тази употреба по един или друг начин, се ограничава*“; и още изразява като най-разумно „*да предположим Бръсначът на Окам като ръководен принцип: да търсим подход по пътя на най-ниското съпротивление*“.

Следват **изводите и приносите** от дисертационния труд. Изводите са формулирани в 16 пункта, съответстващи на изследователските задачи и издигнати хипотези. Приносите са представени в две групи: **научно-теоретични** и **приложно-практически** и са израз на значимостта и актуалността на дисертационния труд.

Във връзка с дисертационния труд Мартин Мирчев представя: **три пълнотекстови публикации в реферирани периодични научни списания в България**: Scripta Scientifica Salutis Publicae; Социална медицина; Етически изследвания; едно **резюме** от участие в международен научен форум (11th European Public Health Conference), публикувано в European Journal of Public Health, Supplement; **две участия** в научни форуми, единият от които международен.

Автореферат: Авторефератът е написан на 70 страници, структуриран е според изискванията и отразява основните резултати, постигнати в дисертацията.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд съдържа научно-теоретични, методологични и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и **отговарят на всички изисквания** на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника на МУ - Варна. Представените материали и дисертационни резултати **напълно съответстват** на специфичните изисквания, приети във връзка с Правилника на МУ – Варна за приложение на ЗРАСРБ. Дисертационният труд показва, че докторантът Мартин Мирчев **притежава** задълбочени теоретични знания и професионални умения и **демонстрира** качества за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Това ми дава основание убедено да дам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси.

Предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „**доктор**“ на **ас. Мартин Огнянов Мирчев** в докторска програма по специалността „**Управление на общественото здраве**“, професионално направление 7.4 „Обществено здраве“, област на висшето образование 7.Здравеопазване и спорт.

14.11.2019 г.

гр. Стара Загора

Изготвил становището:

проф. д-р Юлияна Крумова Маринова, дм